

We hebben deze bijzondere foto voorgelegd aan enkele Nederlandse stern-onderzoekers. Het verschijnsel bleek bij enkelen wel bekend, maar wordt als zeer zeldzaam gezien. Op Griend zag Date Lutterop afgelopen zomer diverse keren een grote stern met twee vissen in de snavel een jong in de kolonie voeren; eenmaal waren het er zelfs drie. Waarschijnlijk ging het in alle gevallen om haring/sprot. Date kent dit verschijnsel niet van eerdere jaren en vermoedt een nieuwe tactiek in de strijd tegen de hoge mate van voedselparasitisme door kokmeeuwen dit seizoen. Als je meer vissen tegelijk meeneemt kun je er nog eens eentje verliezen aan de rovende meeuwen. Eric Stienen laat echter weten dat hij wel vaker grote sterns, visdieven en noordse sterns met twee vissen bij hun kuikens heeft zien landen. Meestal zijn dat kleinere vissen van ongeveer dezelfde grootte (zoals ook op de foto van Arie van den Hout), maar soms ook grotere. Het is vooralsnog een raadsel hoe ze het doen maar het is dus zeker geen hoogst uitzonderlijk fenomeen. Eric ziet het jaarlijks meerdere keren (op Griend, in Zeebrugge en in Denemarken), maar wel maar bij minder dan 1% van alle voedingen. Een foto daarvan is dus wel zeer uitzonderlijk!

Het kan echter nog gekker. De moderne vogelfotograaf maakt altijd veel meer dan een foto van zijn onderwerp, dus Arie van den Hout kon nog een aantal andere foto's checken die hij die dag maakte. Hij bleek ook een noordse stern gefotografeerd te hebben met drie vissen (alle kleine zandspieringen) in de snavel, terwijl een vierde vis net was overgedragen aan zijn wachtende jong: zie foto hiernaast. Uniek? Nee, maar wel uitzonderlijk. In 1969 bestudeerde Dunn sterns op Coquet Eiland, zo'n 25 km zuidelijker. Daar zag hij soms visdieven en grote, noordse en Dougall's sterns met meerdere visjes aankomen. Hij noteerde 53 gevallen in totaal, waarbij de visdieven kampioen waren (28 gevallen, met daarbij drie gevallen van vijf visjes tegelijk). Meestal ging het ook hier om kleine ("two inch") zandspieringen maar in twee gevallen om kleine spruitjes. In een Amerikaanse studie op Great Gull Island, New York werden nog sterkere gevallen genoteerd voor de Dougall's stern.

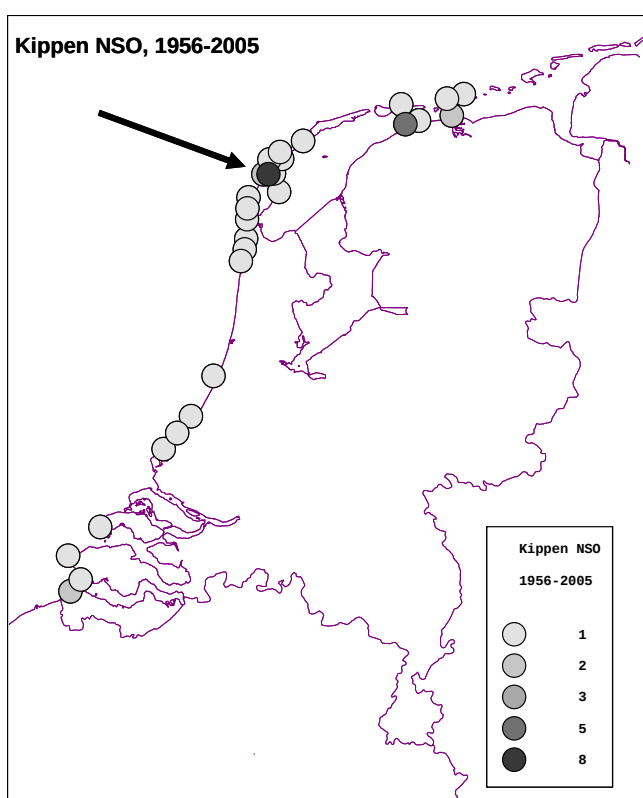


Hier brachten de vogels kleine (maximaal 1 inch) menhaden (*Brevoortia tyrannus*, een haringachtig visje) aan. In 27 gevallen ging het hierbij om twee tot vier visjes tegelijk, in een uitzonderlijk geval zelfs om negen vissen tegelijk. Het gedrag werd ook incidenteel gezien bij visdieven (Hays, Dunn & Poole 1973). Bij hun publicatie is ook een foto opgenomen, weliswaar in zwart-wit, maar wel van een Dougall's stern met vier visjes in zijn snavel, overigens alle groter dan 1 inch. De publicatie is, zoals veel meer Amerikaanse ornithologische publicaties, te vinden via: SORA- The Searchable Ornithological Research Archiveproject (<http://elibrary.unm.edu/sora>).

Referentie: Hays H., Dunn E. & Poole A. 1973. Common, arctic, roseate and sandwich terns carrying multiple fish. Wilson Bulletin 85: 233-236. **MFL**

Kippen op het strand...en "kippen" op zee

Vogelgriep is "in" tegenwoordig, reden om eens na te gaan of er behalve pauwen (zie vorige Nieuwsbrief) ook nog ander pluimvee op zee voorkomt. (Zee)eenden genoeg natuurlijk, maar bestaan er ook zeekippen? In de NSO database zitten 38 vondsten, van in totaal 46 kippen, gevonden langs de Nederlandse kusten. In de meeste gevallen werd slechts een enkele kip gevonden, driemaal werden twee kippen vlak bij elkaar gevonden en eenmaal zelfs drie kippen. Marten Geerstma vond op de Friese kust zelfs een keer 5 kippen tegelijk, maar deze zaten gezamenlijk in een plastic zak, dus dat telt eigenlijk niet. Deze vondst werd echter wel gedaan in een van de twee kippen-concentraties langs de kust: in de (ruime) omgeving van het Lauwersmeer (zie kaartje). De grootste kans op het vinden van een kip aan zee is echter in de kop van Noord-Holland, Texel en Vlieland. Binnen dit gebied ligt het episch centrum van de strandkippen, dé hotspot van de strandkip in Nederland, bij de vuurtoren van Texel. Hier werden tot nu toe al acht kippen gevonden (17% van alle Nederlandse mariene kippen). Zes van die acht zijn redelijk recent (1999-2005), maar op exact dezelfde plaats waar we tegenwoordig de meeste kippen op het strand vinden, werden ook al op 20 oktober 1956 twee kippen gevonden, door Mörzer Bruijns en Tilanus "twee kippen aangetroffen langs het strand, Lichttoren Eyerland tot Slufter, ± 4 km (NSO archieven Kees Camphuysen). Toeval, of spelen hier duistere krachten?





Vermoedelijk spoelen er nog veel meer kippen aan op de kust dan er te vinden zijn de NSO database. Bovenstaande linkerfoto werd ooit door Jan Andries van Franeker gemaakt op de zuidpunt van Texel. Deze vogel is echter nooit in een NSO telling opgenomen...Er zullen wel meer tellers zijn die hun neus ophalen voor een aangespoelde kip en vooral langs de vastelandkust van Nederland zullen vossen er als de kippen bij zijn om dit soort kadavers op te ruimen. Blijft het feit dat er wel degelijk kippen aanspoelen in Nederland.

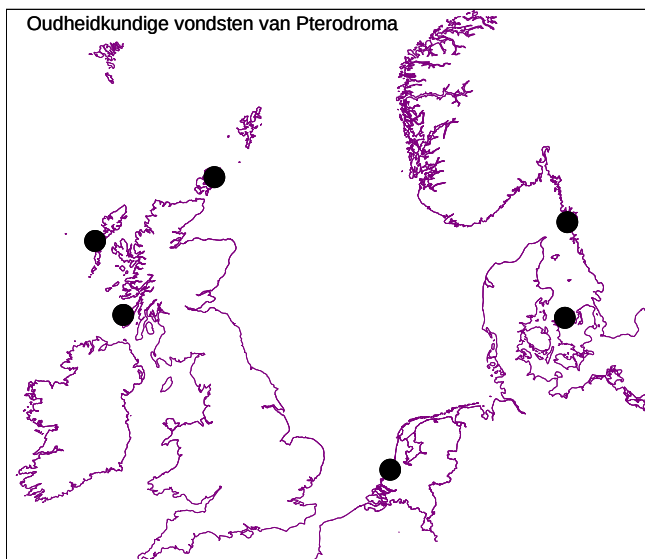
En het kan nog gekker. De rechter foto hierboven (overgenomen uit Wilson Bulletin 117(1)-2005), toont een zwemmende "kip" op volle zee. Het gaat om een moerasneeuwhoen, gefotografeerd voor de kust van Alaska op 30 augustus 2003 (Hillgruber *et al.* 2005). Op die dag werden door deze auteurs zo'n 100-125 van deze hoenders boven zee gezien, op afstanden van 8 tot 17 km uit de kust. Enkele vogels landden aan dek, en diverse individuen (foto!) zelfs op zee. Het was een mooie (trek)dag, met goed zicht en weinig wind, dus de vogels hadden blijkbaar bewust zee gekozen.

Referentie:

Hillgruber N., Burrill S.E., St. Peters M.A. & Wetzel J.D. 2005. Offshore marine observation of willow ptarmigan, including water landings, Kuskokwim Bay, Alaska. Wilson Bulletin 117: 12-14.

Ooit broedden er *Pterodroma*'s rond de Noordzee

In een recente publicatie van Dale Serjeantson (2005) worden een aantal vondsten beschreven van fossiele botten van



Pterodroma's rond de Noordzee. Tegenwoordig zijn donsstormvogels en freira's zeldzaamheden in onze streken dus deze vondsten zijn opmerkelijk. De grootste serie botten werd gevonden op drie ver uiteengelegen locaties rond de kust van Schotland, en er zijn ook vondsten bekend uit Zweden, Denemarken en uit een Romeinse nederzetting (*castellum*) aan de Zuid-Hollandse kust (Valkenburg). De meeste Schotse botten (10 stuks) zijn vermoedelijk van *P. feae* (de freira), die tegenwoordig nog slechts een kleine restpopulatie heeft op Madeira. Een elfde Schots bot is van een kleinere, verwante maar onbekende soort. De Schotse botten zijn niet eens heel oud en dateren van 300-1300 AD. Het Nederlandse bot komt ook uit de eerste duizend jaar van onze jaartelling maar de Oostzee botten zijn veel ouder: circa 8000 jaar oud. De grote vraag is natuurlijk hoe al die botten op "onze" kusten terecht zijn gekomen. Aanspoelingen lijken onwaarschijnlijk. Niet alleen zou de soort dan wel zeer talrijk geweest moeten zijn (slechts een minieme fractie van aangespoelde zeevogels fossiliseert, nog een kleiner deel wordt ook nog eens gevonden). Import via handel (scheepvaart, als

mondvoorraad) lijkt ook uitgesloten want daarvoor zijn de meeste botten te oud: ze stammen nog uit de periode van voor de Vikingen, dus er was nog geen internationale scheepvaart. Omdat de meeste botten bij menselijke nederzettingen zijn gevonden, en ook nog eens samen met resten van ander (?) voedsel, ligt de conclusie voor de hand dat deze vogels ter plaatse geoogst moeten zijn voor de consumptie. Daarmee is de Madeira populatie met recht een restpopulatie te noemen. Tweeduizend jaar geleden broedden freira's in een veel groter gebied, maar ze lijken, met de sterke toename van de populaties *Homo sapiens*, van de aardbodem verdwenen te zijn, met uitzondering van de laatste ontoegankelijke bergtop op Madeira. De soort is gewoonweg opgegeten door onze voorouders!

MFL

Referentie:

Serjeantson D. 2005. Archeological records of a gadfly petrel *Pterodroma* sp. from Scotland in the first millennium AD. Documenta Archaeobiologiae 3: 233-244.